

HZNE

e

glasilo

Broj 3/2021
Službeno glasilo Hrvatskoga zavoda za norme

STRATEGY

2030

HZN e-glasilo

Službeno glasilo Hrvatskog zavoda za norme sa stalnim dodatkom
Oglasnik za normativne dokumente

Godište: 13. 2021.

ISSN 1847-4217

URL: <http://www.hzn.hr>

Izdavač: Hrvatski zavod za norme
MB: 1957406
OIB: 76844168802
Sjedište: Ulica grada Vukovara 78, 10000 Zagreb
Telefon: 01/610 60 95
Telefax: 01/610 93 21

Glavni urednik: Igor Božičević, ravnatelj HZN-a

Pomoćnik glavnog urednika: Sandra Knežević

Tehnički urednik: Sandra Knežević

Uredništvo: Ana Marija Boljanović, Ivo Andreis, Marina Babić, Melanija Grubić Sutara, Tatjana Majić

Lektura: Ivana Canosa

Grafička priprema: Sandra Knežević

Izlazi: mjesečno

Datum objave: 2021-03-31

Opremu tekstova obavlja uredništvo. Za sadržaj poimence potpisanih priloga odgovorni su njihovi autori. Oni ne iskazuju obvezno stav Hrvatskoga zavoda za norme. Objavljeni prilozi u službenom glasilu Hrvatskog zavoda za norme autorski su zaštićeni. Iznimka su sadržaj, novosti iz HZN, novosti iz europskih i međunarodnih normiranih tijela i s normizacijom povezane aktivnosti koji se mogu objavljivati u drugim stručnim časopisima uz obveznu naznaku izvora i dostavljanje časopisa u kojemu su objavljeni tako preuzeti prilozi. Za priloge iz rubrike Normizacija i Tehničko zakonodavstvo potrebno je zatražiti pisano odobrenje za njihovo objavljivanje od autora i od Hrvatskoga zavoda za norme.

Sadržaj 3/2021

Proslov	4
Novosti iz HZN-a	
• Zajednička inicijativa EU-a za normizaciju u području javne nabave i iskustva Hrvatskoga zavoda za norme	5
• Objavljene norme za žičare za prijevoz osoba na hrvatskome jeziku	10
• HZN objavio besplatni dokument o maskama za lice za građanstvo na hrvatskome jeziku	10
• Članovi Hrvatskog zavoda za norme	11
Novosti iz međunarodnih i europskih normizacijskih organizacija	
ISO	
• Intervju s izabranom predsjednicom ISO-a	12
• Strategija ISO-a 2030.	13
• Klonimo se opasnosti	14
IEC	
• Svjetski dan inženjerstva	16
• Energija za svijet koji stari	17
• IEC u brojevima	19
CEN i CENELEC	
• Dostupan je CEN/CENELEC-ov Program rada za 2021.	20
• Normizacijski sustav spreman za budućnost: CEN i CENELEC otkrivaju svoju strategiju do 2030. godine	21
• Izvještaj CEN/CENELEC-a: Lekcije naučene u pandemiji COVID-19	22
ETSI	
• Najzanimljivije s konferencije o normizaciji kibernetičke sigurnosti	23
• Što je novo u svijetu glasovanja u projektu 3GPP?	24

Naslovnica: Priopćenja iz regionalnih i međunarodnih normizacijskih organizacija

HZN Oglasnik za normativne dokumente (A1-A58)

ISSN 1847-4217

Poštovani čitatelji!

Pred vama je treći broj službenoga glasila Hrvatskog zavoda za norme u 2021. godini.

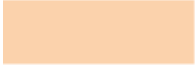
I u ovome broju možete pronaći obavijesti o novostima iz HZN-a te regionalnih i međunarodnih normizacijskih organizacija.

U našoj rubrici *Novosti iz HZN-a* donosimo članak o zajedničkoj inicijativi EU-a za normizaciju u području javne nabave i iskustvima Hrvatskoga zavoda za norme. Tu je i obavijest o normativnim dokumentima objavljenim na hrvatskome jeziku:

HRN EN 1909:2017, *Sigurnosni zahtjevi za žičare za prijevoz osoba – Uklanjanje i evakuacija (EN 1909:2017)*;

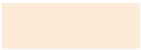
HRN EN 12397:2017, *Sigurnosni zahtjevi za žičare za prijevoz osoba – Upute za rad (EN 12397:2017)*;

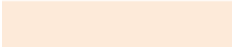
HRS CWA 17553:2021, *Maske za lice za građanstvo – Upute za minimalne zahtjeve, metode ispitivanja i upotrebu (CWA 17553:2020)*.

Kao i u svakom broju na kraju rubrike *Novosti iz HZN-a* nalazi se tablica koja prikazuje brojno stanje članova Hrvatskog zavoda za norme.

U rubrici *Novosti iz međunarodnih i europskih normizacijskih organizacija i o ovome broju* možete pronaći zanimljive obavijesti iz rada međunarodnih i europskih normizacijskih organizacija. Osim obavijesti, donosimo i brojčani prikaz podataka o radu i ostvarenim rezultatima IEC-a u 2020. godini s obzirom da do datuma objave prethodnog broja glasila, u kojem smo objavili tablice sa podacima za ISO, CEN, CENELEC i ETSI, navedeni podaci za IEC nisu još bili dostupni.

Ugodno čitanje!

Zajednička inicijativa EU-a za normizaciju u području javne nabave i iskustva Hrvatskoga zavoda za norme

Uvod

Transparentna i učinkovita javna nabava nužna je za jačanje jedinstvenoga tržišta i poticanje gospodarskoga razvoja u Europi. Procjenjuje se da su javne nabave oko 19 % BDP-a Unije i da se u okviru javne nabave troši oko 48 % sredstava iz europskih strukturnih i investicijskih fondova. Kako bi se stvorili jednaki uvjeti diljem EU-a, europsko zakonodavstvo o javnoj nabavi utvrđuje minimalna usklađena pravila u cilju učinkovitosti i djelotvornosti za javne uprave na nacionalnoj i europskoj razini, poduzeća i građane. Odgovarajućim europskim direktivama preporučuje se da se tehničke specifikacije za javne nabave oblikuju upućivanjem na norme kao javno dostupne dokumente kojima se definiraju radovi, robe ili usluge te doprinose smanjenju ukupnih troškova, osiguravanju jednakosti, povećavanju transparentnosti i omogućavanju sudjelovanja svim gospodarskim subjektima. Ipak, kad je riječ o upućivanju na norme u javnim nabavama, istraživanja ukazuju na nepravilnu primjenu pravila EU-a o javnim nabavama.

U cilju jačanja administrativnih kapaciteta za provedbu postupaka javne nabave Europska komisija poduzima različite inicijative. U ovome članku dan je pregled rezultata Zajedničke inicijative za normizaciju u pogledu primjene norma u javnoj nabavi te iskustva Hrvatskoga zavoda za norme u postupcima javne nabave.

Rezultati Zajedničke inicijative za normizaciju

Zajednička inicijativa za normizaciju¹ pokrenuta je 2016. godine u okviru strategije jedinstvenoga tržišta Europske komisije iz 2015. godine. Ta je inicijativa uključila paket od petnaest mjera za ostvarivanje „vizije europske normizacije“ usmjerene na jačanje europskoga gospodarstva osiguravanjem visokokvalitetnih pravodobnih norma prilagođenih tržištu koje doprinose europskom zakonodavstvu i politikama, jačanju konkurentnosti europske industrije i MSP-ova te utjecaju na svjetsko tržište.

Sudionici su Zajedničke inicijative za normizaciju Europska komisija, države članice EU-a, države članice EFTA-e, europske organizacije za normizaciju (Europski odbor za normizaciju (CEN), Europski odbor za elektrotehničku normizaciju (CENELEC) i Europski institut za telekomunikacijske norme (ETSI)), nacionalna tijela za normizaciju, europska industrija koju zastupa nekoliko udruženja te društveni dionici koji zastupaju interese povezane sa zaštitom okoliša, sindikata i potrošača.

Mjere Zajedničke inicijative za normizaciju popraćene su pojedinim pilot-projektima i razvrstane su u tri skupine područja: osviještenost, obrazovanje i razumijevanje europskoga normizacijskog sustava; koordinacija, suradnja, transparentnost i uključivost te konkurentnost i međunarodna dimenzija.

U okviru područja *koordinacija, suradnja, transparentnost i uključivost* pod vodstvom Švedskoga instituta za norme (SIS) i uz financijska sredstva Europske komisije provedena je mjera 11 pod nazivom *Povećanje primjene normi u javnoj nabavi radi bolje provedbe direktiva o javnoj nabavi*².

S pomoću pilot-projekta napravljena je analiza primjene norma u javnoj nabavi, pa su kao prvi rezultat mjere 11 objavljeni rezultati istraživanja u publikaciji *Analysis of Public Sector Procurement Activities – A Report on Referencing Standards in Public Procurement*³. Na pilot-projektu sudjelovale su službe za javnu nabavu i nacionalna normizacijska tijela iz šest europskih država, od kojih su pet članice EU-a (Njemačka, Mađarska, Norveška, Poljska, Španjolska), a jedna je članica EFTA-e (Švedska). U tri odabrana sektora: graditeljstvu, medicinskim proizvodima i otpadu provedeno je istraživanje na kojemu su sudjelovala 423 stručnjaka s višegodišnjim iskustvom rada u javnoj nabavi. Cilj je istraživanja bio pokazati u kojoj su mjeri javna tijela upućivala na norme u postupcima javne nabave provedenim u posljednjih 4 – 8 godina uključujući upućivanje na usklađene⁴ norme, koji su razlozi zbog kojih javna tijela upućuju na norme te koje su osnovne zapreke u upućivanju na norme. Rezultati istraživanja su pokazali određene prednosti i nedostatke upućivanja na norme u postupcima javne nabave.

¹ Joint Initiative on Standardisation, JIS

² Pilot Project on Increased use of Standards in Public Procurement to better implement the public procurement Directives

³ https://www.cencenelec.eu/News/Brief_News/Pages/TN-2019-038.aspx

⁴ Usklađena (harmonizirana) norma označuje europsku normu koja je prihvaćena na temelju normizacijskoga zahtjeva (mandata) koji je Komisija dala europskim organizacijama za normizaciju za primjenu usklađenoga zakonodavstva Unije. Harmonizirane norme čine oko 20 % svih europskih norma.

Kao prednosti ističu se transparentnost i kvaliteta norma te činjenica da su norme javno dostupni dokumenti koji opisuju minimalne zahtjeve i daju jasne specifikacije te su integrirani dio tržišta. Također, ispitanici su naveli da se upućivanjem na norme mogu smanjiti ukupni troškovi te vrijeme trajanja postupka. Kao glavne nedostatke ispitanici su istaknuli nedostatak znanja o normama i normizaciji općenito, jezik i cijenu norma, probleme pri čitanju i razumijevanju norma, a problematičnim se pokazalo i tumačenje članka 42. Direktive 2014/24/EU o javnoj nabavi u kojemu je definiran hijerarhijski red normativnih dokumenata na koje se upućuje. Većina je ispitanika navela da se pri izradi natječajne dokumentacije često koriste dokumentacijom iz prethodnih postupaka nabava, što često dovodi do upućivanja na pogrešnu ili povučenu normu.

Drugi rezultat mjere 11 objava je javno dostupnih Uputa za upućivanje na norme u postupku javne nabave u Europi (*Guide for referencing standards in public procurement in Europe*⁵). Cilj je ovog dokumenta bolje razumijevanje upućivanja na norme na temelju zakonodavnoga okvira EU-a o nabavi, a namijenjene su uporabi na nacionalnoj razini. U Uputama se daju odgovori na pitanja kao što su: što su norme, koja je uloga europske normizacije i europskih norma u kontekstu provedbe Direktive 2014/24/EU, gdje pronaći norme, kako pravilno uputiti na norme i druge normativne dokumente, što je akreditacija, koja je uloga tijela za ocjenjivanje sukladnosti, što su certifikati (potvrde) i sl.

Objavljene publikacije daju preporuke i prijedloge za izradu alata i podrške te izobrazbu koji bi pridonijeli boljemu razumijevanju upućivanja na norme u postupcima javne nabave uzimajući u obzir nacionalni pravni okvir i podršku nacionalnih normizacijskih tijela (Slika 1).

Slika 1. Publikacije objavljene kao rezultat Zajedničke inicijative za normizaciju mjera 11

Kao treći rezultat mjere 11 Zajedničke inicijative za normizaciju početkom 2019. godine osnovan je europski tehnički odbor CEN/TC 461, *Public procurement*. Cilj je rada toga odbora do 2022. godine izraditi normu o integritetu, odgovornosti i transparentnosti u javnoj nabavi EU-a, a također i druge normizacijske dokumente kojima će se definirati pojmovi i definicije, najbolja praksa, vodiči za postupak nabave, kontrolne liste i sl. Tajništvo odbora povjereno je Švedskome institutu za norme (SIS).

Uloga nacionalnih normizacijskih (normirnih) tijela u javnoj nabavi EU-a

Na nacionalnoj razini u Europskoj uniji normizacijom upravljaju nacionalna normizacijska tijela.

Uredba (EU) br. 1025/2012 o europskoj normizaciji pravni je okvir koji utvrđuje pravila za suradnju između europskih organizacija za normizaciju, nacionalnih normizacijskih tijela, država članica i Komisije i usvajanje europskih norma i drugih normativnih dokumenata koji su rezultat rada europske normizacije. Radi stvaranja nacionalnoga konsenzusa u postupcima izrade europskih (i međunarodnih) norma te prihvatanja norma na nacionalnoj razini nacionalna normizacijska tijela imaju obvezu stvaranja nacionalne tehničke infrastrukture za okupljanje svih interesnih strana u cilju izrade zajedničkih norma za različita područja (graditeljstvo, prijevoz, kemikalije, proizvodi za kućanstvo, medicinski proizvodi, igračke, strojevi, informacijska tehnologija, elektrotehnika i dr.). U cilju donošenja pravodobnih i kvalitetnih norma važno je da sve bitne interesne strane budu primjereno zastupljene u normizacijskim procesima uključujući tijela državne uprave, mala i srednja poduzeća (MSP), certifikacijska tijela, industriju, znanstvene ustanove, potrošače i dr. Zbog važnosti normizacije kao oruđa za potporu zakonodavstvu i politici Unije te da bi se izbjegli naknadni prigovori na usklađene norme i njihove preinake, važno je da tijela državne uprave sudjeluju u normizaciji u svim fazama razvoja norma u koje mogu biti uključena, osobito u područjima obuhvaćenim usklađenim zakonodavstvom Unije za proizvode⁶. Stoga se uloga nacionalnih normizacijskih tijela očituje u poticanju/olakšavanju sudjelovanja svih interesnih strana, davanju referentnih obavijesti o normama te osiguravanju dostupnosti norma na nacionalnoj razini svim zainteresiranim korisnicima.

Što se tiče nacionalne prakse, za sudjelovanje u normizacijskim procesima na nacionalnoj, europskoj ili međunarodnoj razini HZN uspostavlja infrastrukturu tehničkih tijela (tehnički odbori/pododbori i radne skupine) za obavljanje poslova hrvatske normizacije. Trenutačno su u HZN-u osnovana 172 tehnička odbora u 14 područja normizacije, u čiji je rad uključeno oko 1900 stručnjaka iz industrije, inženjerskih komora, strukovnih udruga, znanstvenih i obrazovnih ustanova, tijela državne uprave itd.⁷

⁵ https://www.cencenelec.eu/news/brief_news/pages/tn-2019-001.aspx

⁶ Uredba (EU) br. 1025/2012 o europskoj normizaciji

⁷ https://www.hzn.hr/UserDocsImages/izvjestaji/Izvj%20e%20o%20radu%20HZN-a%20u%202019.%20godini_UV_HZN-10-9_2020-IBO-3.pdf

Za sve korisnike norma koji nisu izravno uključeni u rad tehničkih odbora HZN osigurava dodatne mogućnosti za pristup obavijestima u području normizacije, u prvome su to redu e-alati kao što su besplatna aplikacija HZNacrti, koja omogućuje pristup i komentiranje nacрта europskih norma, ili komercijalna aplikacija HRN4You, koja omogućava pristup cjelovitim tekstovima hrvatskih norma⁸. Također, HZN putem Normoteke, informacijske, dokumentacijske i komunikacijske središnjice HZN-a, osigurava zainteresiranim korisnicima stručnu pomoć u pretraživanju podataka o normama, besplatan uvid u cjelovite tekstove norma različitih razina i kupnju norma. Konačno, HZN na svojim mrežnim stranicama: <https://www.hzn.hr> redovito objavljuje sve važne obavijesti za korisnike norma.

Jedna od takvih obavijesti povezana s javnom nabavom odnosi se na normativne dokumente za elektronički račun koji služe kao podrška primjeni Direktive 2014/55/EU o elektroničkom izdavanju računa u javnoj nabavi. To su norma HRN EN 16931-1:2020, *Elektronički račun – 1. dio: Semantički model podataka osnovnih elemenata elektroničkog računa* i tehnička specifikacija HRS CEN/TS 16931-2:2017, *Elektronički račun – 2. dio: Lista sintaksi u skladu s EN 16931-1* za koje je besplatan pristup sponzorirala Europska komisija. Te publikacije pružaju upute korisnicima na nacionalnoj razini o tome koje osnovne elemente elektronički račun treba sadržavati kako bi bio usklađen s odgovarajućim zakonskim odredbama i kako bi se osigurala interoperabilnost u međunarodnoj i domaćoj trgovini. Na mrežnim stranicama HZN-a osigurana je mogućnost naručivanja navedenih dokumenata bez naknade (Slika 2). Norma HRN EN 16931-1 prevedena je na hrvatski jezik u sklopu Projekta prevođenja harmoniziranih (usklađenih) europskih (EN) norma. Na tome projektu, a povezano s problemom maloga broja prevedenih norma na hrvatskome jeziku HZN sudjeluje od 2017. godine. Projekt se odvija pod uvjetima Okvirnih partnerskih sporazuma, koje su CEN i CENELEC potpisali s Europskom komisijom.

Slika 2. Obavijest o besplatnom pristupu normativnim dokumentima za elektronički račun

⁸ HZN je 2014. godine uspostavio digitalni repozitorij hrvatskih norma HRN4You koji korisnicima omogućava read-only pristup hrvatskim normama. Riječ je o prvoj komercijalnoj aplikaciji HZN-a, koja je nastala kao odgovor na zahtjeve strukovnih komora, tijela države uprave i velikih tvrtka koje norme primjenjuju u svakodnevnom radu, obavljaju upravne radnje, nadzorno-tehničke poslove i sl. Pristup cjelovitim tekstovima norma omogućava se registriranim korisnicima, a pravo i vrijeme pristupa određuje se sporazumom s HZN-om. U aplikaciji se trenutačno nalazi oko 50 000 hrvatskih norma.

Iskustva HZN-a u podršci primjene Zakona o javnoj nabavi

Povezano s primjenom Zakona o javnoj nabavi, kojim su u nacionalno zakonodavstvo transponirane europske direktive o javnoj nabavi 2014/24/EU i 2014/25/EU, uloga Hrvatskoga zavoda za norme očituje se u prvome redu kao podrška u primjeni članka 209., koji propisuje mogućnost da se specifikacije za javnu nabavu formuliraju upućivanjem na javno dostupne tehničke specifikacije, kao što su norme i drugi normativni dokumenti, uz uvažavanje određenoga redoslijeda prvenstva (u nastavku):

Članak 209., Zakon o javnoj nabavi (NN 120/2016):

Uz poštovanje obveznih nacionalnih tehničkih pravila, pod uvjetom da su u skladu s pravom Europske unije, tehničke specifikacije se formuliraju na jedan od sljedećih načina:

- 1. u obliku izvedbenih ili funkcionalnih zahtjeva, koji mogu uključivati karakteristike koje se odnose na zaštitu okoliša, pod uvjetom da su parametri dovoljno precizni kako bi ponuditelji mogli odrediti predmet nabave, a javni naručitelji dodijeliti ugovor*
- 2. upućivanjem na tehničke specifikacije i uz uvažavanje sljedećeg redoslijeda prioriteta, na nacionalne norme kojima su prihvaćene europske norme, europska tehnička odobrenja, zajedničke tehničke specifikacije, međunarodne norme, druge tehničke referentne sustave koje su utvrdila europska normizacijska tijela, ili ako bilo koji od prethodnih ne postoji, na nacionalne norme, nacionalna tehnička odobrenja ili nacionalne tehničke specifikacije koje se odnose na projektiranje, izračun i izvođenje radova te uporabu robe, pri čemu svako upućivanje mora biti popraćeno izrazom »ili jednakovrijedno«*
- 3. u obliku izvedbenih ili funkcionalnih zahtjeva iz točke 1. ovoga stavka, s upućivanjem na tehničke specifikacije iz točke 2. ovoga stavka kao sredstvom pretpostavke sukladnosti s takvim izvedbenim ili funkcionalnim zahtjevima*
- 4. upućivanjem na tehničke specifikacije iz točke 2. ovoga stavka za određene karakteristike te upućivanjem na izvedbene ili funkcionalne zahtjeve iz točke 1. ovoga stavka za ostale karakteristike.*

Povezano s primjenom ovoga članka HZN podjednako surađuje s naručiteljima, posebno državnim uredima i agencijama, te s ponuditeljima, koji su najčešće mala i srednja poduzeća (MSP).

Pitanja korisnika javne nabave najčešće se odnose na oznaku i status norme, obavijesti o tome postoji li nacionalna, europska, međunarodna norma ili koji drugi normativni dokument za određeni proizvod/proces/uslugu, što je norma, gdje i na koji način se norma može vidjeti ili kupiti, kako pravilno uputiti na oznaku norme, koje su norme vezane za usklađeno zakonodavstvo i sl. Jedna je od čestih pogrešaka pri upućivanju na norme u specifikacijama za javne nabave upućivanje na pogrešnu oznaku bez uzimanja u obzir redoslijeda prvenstva kako je propisano stavkom 2. članka 209. ZJN (NN 120/2016).

Referencijska oznaka norme jedan je od osnovnih podataka koji opisuju normu, a sastoji se od slovne, bročane oznake te godine objave. Npr. europske se norme označavaju oznakom „EN“ dok se hrvatske norme označavaju pisanom oznakom „HRN“ (naziv „hrvatska norma“ i oznaka „HRN“ ne smiju se upotrebljavati za označavanje drugih vrsta dokumenata⁹). Kod prihvaćanja europskih norma u nacionalne normizacijske sustave, oznaci europske norme pridodaju se nacionalne oznake, npr.: EN 16931-1:2017+A1:2019 je u RH prihvaćena kao HRN EN 16931-1:2020¹⁰ (hrvatska norma); u Danskoj kao: DS EN 16931-1:2017+A1:2019 (danska norma); u Estoniji kao: EVS-EN 16931-1:2017+A1:2019 (estonska norma) i dr. (Slika 3).

Slika 3: Naslovnice norma nacionalnih inačica prihvaćene europske norme EN 16931-1:2017+A1:2019

Osim nepravilnoga označavanja norma i nepoštivanja prvenstva, česta je pogreška upućivanje na povučenu normu (koja nije na snazi) ili dostavljanje dokaza o sukladnosti s povučenom normom. Tu je riječ o nepoznavanju normizacijskih procesa i pravila po kojima se radi utvrđivanja primjenjivosti norma one redovito, svakih pet godina, moraju preispitivati. Rezultat redovitoga periodičnog preispitivanja norme može biti potvrđivanje iste, prerada (objava amandmana ili nove inačice) ili povlačenje norme. Pozitivna je praksa, naravno, upućivanje na važeće izdanje norme, osim ako je riječ o upućivanju na povučenu normu temeljem usklađenoga zakonodavstva Unije.

Velik broj upita korisnika odnosi se na izraz „ili jednakovrijedno“. Problemi se posebno pojavljuju ako naručitelj ne specificira kriterije jednakovrijednosti. U tome kontekstu HZN ima praksu izdavanja potvrda o istovjetnosti ako je riječ o istovjetnim nacionalnim inačicama prihvaćene europske norme, koje se razlikuju u referencijskim oznakama kako je opisano.

Osim izravne suradnje s korisnicima javne nabave, Hrvatski zavod za norme poduzima inicijative kako bi poboljšao suradnju s predstavnicima tijela državne uprave koja su mjerodavna za primjenu i provedbu Zakona o javnoj nabavi. U travnju 2019. godine za predstavnike tijela državne uprave održano je predstavljanje hrvatske norme HRN ISO 20400:2017, *Održiva nabava – Upute* (ISO 20400:2017, *Sustainable procurement – Guidance*) koja je na hrvatskome jeziku objavljena u prosincu 2018. godine. Riječ je o normi koja je važan alat za organizacije koje se žele ponašati odgovorno i pridonositi održivu razvoju i ostvarivanju ciljeva održivoga razvoja Ujedinjenih naroda. Osim norme, sudionicima su predstavljene i Upute za upućivanje na norme u postupku javne nabave. Predstavnici tijela državne uprave kao zapreke u upućivanju na norme naveli su dostupnost, jezik i cijenu norma.

Od 2020. godine, predstavnici HZN-a, zajedno s predstavnicima tijela državne uprave, sudjeluju na mrežnim sastancima o izazovima u upućivanju na norme u javnim nabavama u cilju razmjene iskustava, poboljšanja suradnje i održavanja osposobljavanja na nacionalnoj razini. Sastanke organizira danska konzultantska kuća Dan Sense uz predstavnike Europske komisije te CEN-a i CENELEC-a.

Zaključak

Za uspješno provođenje postupka javne nabave potrebno je da javni naručitelji i drugi gospodarski subjekti koji sudjeluju u javnim nabavama u kojima se upućuje na primjenu norma budu upoznati s ulogom norma i načinom na koji mogu identificirati i pravilno upotrijebiti norme koje pokrivaju predmet javne nabave u kojoj sudjeluju.

Prethodno navedena iskustva HZN-a u skladu su s rezultatima opisanoga istraživanja, u kojemu se navodi da naručitelji nemaju dovoljno podataka o normama te se ukazuje na problematičnu praksu prepisivanja dokumentacije o nabavi. Pomoć u pretraživanju podataka o normama podjednako je potrebna i naručiteljima i ponuditeljima.

Osnovni problem vezan je uz činjenicu da se korisnici za pomoć po pitanju norma obraćaju tek u fazi žalbenih postupaka. Kako bi se izbjegla neusklađenost dokumentacije o nabavi s pozitivnim zakonskim rješenjima u dijelu opisa predmeta nabave i upućivanja na tehničke specifikacije, potrebno je da korisnici javne nabave sva pitanja o normama rješavaju u fazi planiranja i pisanja dokumentacije o nabavi. Iskustva HZN-a u skladu su i s izvješćem Državne komisije za kontrolu postupaka javne nabave (DKOM)¹¹, u kojima se navodi da naručitelji imaju problema s primjenom ZJN (NN 120/2016) i da se u postupcima koje provode uočava velik broj početničkih pogrešaka. U istom se izvješću navodi da naručitelji ne provode kvalitetno planiranje nabave ni istraživanje tržišta.

⁹ Članak 12. Zakona o normizaciji. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_06_80_1656.html

¹⁰ Navođenjem naslova norme uz oznaku dobivamo cjelovito navođenje, npr.: HRN EN 16931-1:2020, *Elektronički račun – 1. dio: Semantički model podataka osnovnih elemenata elektroničkog računa (EN 16931-1:2017+A1:2019)*

¹¹ Državna komisija za kontrolu postupaka javne nabave, 2018. Izvješće o radu. Dostupno na: <http://dkom.hr/izvjesce-o-rad-u-dkom-a/23>

U cilju poticanja država članica EU-a da poduzmu mjere za povećanje profesionalizacije ugovornih tijela, Europska komisija donijela je i Preporuku (EU) 2017/1805 od 3. listopada 2017. o profesionalizaciji javne nabave. Ta je Preporuka upućena državama članicama i njihovim tijelima javne uprave u prvome redu na nacionalnoj razini¹². Općenito se smatra da bi cilj profesionalizacije javne nabave trebao uključivati sveukupno poboljšanje cijeloga niza stručnih vještina i kompetencija, znanja i iskustava ljudi koji obavljaju poslove povezane s javnom nabavom ili u njima sudjeluju.

Komisija je krajem 2020 godine objavila e-alat ProcurComp^{EU} za potporu profesionalizaciji javne nabave. U njemu se prepoznaje i podupire javna nabava kao strateška funkcija kojom se ostvaruju javna ulaganja za održivi rast. ProcurComp^{EU} utvrđuje 30 ključnih kompetencija u „matrici kompetencija” koja služi kao zajednički referentni okvir za stručnjake za javnu nabavu u EU-u i šire. ProcurComp^{EU} sadržava i alat za samoprocjenu i opći plan osposobljavanja.

ProcurComp^{EU} predstavlja paket besplatnih alata koji se mogu u potpunosti prilagoditi i upotrebljavati na dobrovoljnoj osnovi, a mogu ga koristiti pojedinci, organizacije i ustanove za osposobljavanje.

Naručiteljima pomaže u stjecanju vještina, znanja i kompetencija potrebnih za provedbu učinkovite javne nabave te u procjeni što je potrebno kako bi dobro obavljali posao, utvrdili nedostatke i uveli ciljane mjere za učenje i razvoj kako bi te nedostatke otklonili. Stručnjacima za javnu nabavu alat omogućuje da osiguraju ključnu ulogu u ostvarivanju ulaganja i pružanju usluga visoke vrijednosti građanima. Pojedinačnim stručnjacima za javnu nabavu pomaže i u utvrđivanju svojih kompetencija te im olakšava osposobljavanje i profesionalni razvoj. Organizacijama alat pomaže u izgradnji timova stručnjaka koji su im potrebni kako bi ostvarile strateške ciljeve ulaganja i potaknule karijere u javnoj nabavi, a ustanovama za osposobljavanje u razradi odgovarajućih programa osposobljavanja.

Paket ProcurComp^{EU}, dostupan je na službenim jezicima EU-a i može se besplatno preuzeti s internetskih stranica Europske komisije: https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/support-tools-public-buyers/professionalisation-public-buyers/procurcompeu-european-competency-framework-public-procurement-professionals_en

Hrvatska verzija alata dostupna je na:

https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/support-tools-public-buyers_hr

Također, u cilju preveniranja većega broja žalbenih postupaka korisnici javne nabave mogu se uključiti u nacionalne normizacijske procese s pomoću komunikacijskih alata HZN-a ili uključivanjem u rad tehničkih odbora (HZN/TO). Posebno je to važno za tijela državne uprave u kontekstu organiziranja zajedničkih radionica, seminara za korisnike javne nabave. Publikacija *Upute za upućivanje na norme u postupku javne nabave u Europi*, koja je objavljena kao rezultat Zajedničke inicijative o normizaciji, dobra je podloga za planiranje zajedničkih aktivnosti.

Literatura:

- [1] *Analysis of Public Sector Procurement Activities – A Report on Referencing Standards in Public Procurement*. Dostupno na: https://www.cencenelec.eu/News/Brief_News/Pages/TN-2019-038.asp
- [2] Direktiva 2014/24/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o javnoj nabavi i o stavljanju izvan snage Direktive 2004/18/EZ
- [3] Direktiva 2014/25/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o nabavi subjekata koji djeluju u sektoru vodnog gospodarstva, energetskom i prometnom sektoru te sektoru poštanskih usluga i stavljanju izvan snage Direktive 2004/17/EZ
- [4] Državna komisija za kontrolu postupaka javne nabave, 2018. Izvješće o radu. Dostupno na: <http://dkom.hr/izvjesce-o-radu-dkom-a/23>
- [5] *Guide for referencing standards in public procurement in Europe*. Dostupno na: https://www.cencenelec.eu/news/brief_news/pages/tn-2019-001.aspx
- [6] Joint Initiative on Standardisation under the Single Market strategy, <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/31621>
- [7] Uredba (EU) br.1025/2012 Europskog parlamenta i Vijeća o europskoj normizaciji. Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R1025&from=EN>.
- [8] Vuković, M.; Primjena norma u specifikacijama za javne nabave. Svijet po mjeri br. 3, listopad, 2015.
- [9] Zakon o javnoj nabavi NN 120/2016
- [10] Zakon o normizaciji NN 80/2013

Priredile: Ana Marija Boljanović
Danijela Novota Krajnović

¹² https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/support-tools-public-buyers/professionalisation-public-buyers_hr

Objavljene norme za žičare za prijevoz osoba na hrvatskome jeziku

HRN EN 1909:2017, Sigurnosni zahtjevi za žičare za prijevoz osoba – Uklanjanje i evakuacija (EN 1909:2017)

HRN EN 12397:2017, Sigurnosni zahtjevi za žičare za prijevoz osoba – Upute za rad (EN 12397:2017)

Hrvatska norma HRN EN 1909:2017 prijevod je engleske verzije norme EN 1909:2017, *Safety requirements for cableway installations designed to carry persons – Recovery and evacuation*. Hrvatska norma HRN EN 12397:2017 prijevod je engleske verzije norme EN 12397:2017, *Safety requirements for cableway installations designed to carry persons – Operation*. Izvorne tekstove norma pripremio je tehnički odbor CEN/TC 242, *Safety requirements for passenger transportation by rope*.

Navedene norme, osim u ovome izdanju, dostupne su i u izdanju na engleskom jeziku.

Norma HRN EN 1909:2017 utvrđuje sigurnosne zahtjeve koji se primjenjuju na uklanjanje vozila i evakuaciju putnika iz žičara za prijevoz osoba osim vučnica. Ova norma primjenjuje se na različite vrste postrojenja i u obzir uzima njihov okoliš. Također utvrđuje zahtjeve koji se odnose na postupke i opremu koji se trebaju upotrebljavati za osiguravanje sigurnosti putnika žičara ako dođe do dugotrajnoga zastoja postrojenja. Norma obuhvaća samo slučajeve koji su posljedica zastoja vozila, čak i ako putnici nisu u neposrednoj opasnosti, a ne obuhvaća posebne postupke koji su posljedica nesreće. Norma uključuje zahtjeve koji se odnose na sprječavanje nesreća i na zaštitu radnika bez utjecaja na primjenu nacionalnih propisa koji se odnose na građevinsko ili pisano pravo ili koji se odnose na zaštitu pojedinih skupina. Norma se ne primjenjuje na postrojenja za prijevoz robe s pomoću užadi ili na vučnice i ne odnosi se na zahtjeve za projektiranje vozila.

Norma HRN EN 12397:2017 utvrđuje sigurnosne zahtjeve primjenjive na rad postrojenja za prijevoz putnika žičarom. Ova norma primjenjuje se na različite vrste postrojenja i u obzir uzima njihov okoliš. Ova europska norma primjenjuje se na rad postrojenja i na uvjete prijevoza putnika te također sadržava zahtjeve za putnike. Primjenjiva je na pojedinačna postrojenja ili na skup postrojenja. Ona ne obuhvaća zakonske odredbe za uslugu prijevoza ili obveze prijevoza. Uključuje zahtjeve koji se odnose na sprječavanje nesreća i na zaštitu radnika te na zaštitu od požara, bez utjecaja na primjenu nacionalnih propisa koji se odnose na građevinsko ili pisano pravo ili na zaštitu pojedinih skupina osoba. Ne primjenjuje se na postrojenja za prijevoz robe ili na vučnice.

HRVATSKA NORMA
HRN EN 1909

CEN 44100
Dugi otok,
veljača 2021.

Zamjenjuje HRN EN 1909:2008

Sigurnosni zahtjevi za žičare za prijevoz osoba – Uklanjanje i evakuacija (EN 1909:2017)

Safety requirements for cableway installations designed to carry persons – Recovery and evacuation (EN 1909:2017)

Prescriptions de sécurité pour les installations à câbles transportant des personnes – Récupération et évacuation (EN 1909:2017)

Sicherheitsanforderungen an Seilbahnen für den Personenverkehr – Rückumung und Bergung (EN 1909:2017)

Europska norma EN 1909:2017 ima status hrvatske norme

Referencijski broj HRN EN 1909:2017 hr

Zabranjeno je umnožavanje hrvatskih norma ili njihovih dijelova

Hrvatski tekst norma HRN EN 1909:2017 i HRN EN 12397:2017 pripremio je tehnički odbor HZN/TO 515, *Žičare, uspinjače i vučnice*, Hrvatskog zavoda za norme i bit će dostupan za prodaju početkom travnja, a članovi HZN-a prilikom kupnje ostvaruju 20 % popusta.

Pregled norma dostupan je i na repozitoriju Hrvatskog zavoda za norme, također od početka travnja.

Za kupovinu spomenute norme ili bilo kojega drugog normativnog dokumenta dostavite nam popunjeni [Obrazac za ponudu](#) na e-adresu prodaja@hzn.hr.

Priredila: Gordana Tabain

HZN objavio besplatni dokument o maskama za lice za građanstvo na hrvatskome jeziku

Dokument HRS CWA 17553:2020, *Maske za lice za građanstvo – Upute za minimalne zahtjeve, metode ispitivanja i upotrebu (CWA 17553:2020)* prijevod je engleske verzije europske tehničke specifikacije CWA 17553:2020, *Community face coverings – Guide to minimum requirements, methods of testing and use*.

Hrvatski tekst dokumenta HRS CWA 17553:2020 pripremio je tehnički odbor HZN/TO 560, *Tekstilni proizvodi*, Hrvatskoga zavoda za norme.

Ovim dokumentom utvrđuju se minimalni zahtjevi za višekratne i jednokratne maske za lice za građanstvo. Ti minimalni zahtjevi uključuju: oblikovanje, svojstva, metode ispitivanja, ambalažu, označavanje i informacije za upotrebu. Ovaj dokument ne odnosi se na maske za lice za djecu mlađu od 3 godine.

Besplatni primjerak na hrvatskome jeziku možete preuzeti u .pdf formatu. Dostupno na: <https://www.hzn.hr/default.aspx?id=1875>

Članovi Hrvatskog zavoda za norme

Objavljujemo popis redovitih članova i članova promatrača HZN-a po vrstama pravnih odnosno fizičkih osoba za koje je Upravno vijeće donijelo odluku do kraja veljače 2021. godine.

Tablica – Članovi Hrvatskog zavoda za norme

Vrsta članstva, vrsta pravne ili fizičke osobe	2020-12-31	2021-02-18
Članovi promatrači		
Pravne osobe koje ostvaruju dobit	7	6
Fizičke osobe	1	1
Ukupno članova promatrača	8	7
Redoviti članovi		
Pravne osobe koje ostvaruju dobit	145	148
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – javne ustanove i slično	19	19
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – HGK, HOK, HUP	1	1
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – strukovne komore ili udruge	6	6
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – strukovna društva	7	7
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – škole	1	1
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – fakulteti	19	19
Fizičke osobe – pojedinci	20	20
Obrt – fizičke osobe	3	3
Tijela državne uprave	26	26
Ukupno redovitih članova	247	250
Ukupno članova HZN-a	255	257

HZN

Hrvatski zavod za norme
Croatian Standards Institute

INTERVJU S IZABRANOM PREDSJEDNICOM ISO-a

Povodom Međunarodnog dana žena, ISO želi iskazati priznanje ženi koja se u ISO-u nalazi na najvišem položaju i jedan je od najuspješnijih poslovnih vođa na svijetu. Veselimo se što s vama možemo podijeliti intervju s izabranom predsjednicom ISO-a, Ulrikom Franke.

Ulrika će preuzeti položaj predsjednika ISO-a u siječnju 2022. godine po završetku mandata sadašnjeg predsjednika Eddyja Njorozea, a do kraja 2021. godine bit će na položaju izabranog predsjednika, pripremajući se za svoju novu svjetsku ulogu.

Ona ima veliko iskustvo vođenja i upravljanja, također i u području normizacije. Iza nje je dokazani uspjeh u vođenju razvoja i ostvarivanja vizija, strategija i ciljeva organizacija. Bila je i na nekoliko upravljačkih položaja, i kao generalni direktor i kao predsjednik ili član brojnih upravnih odbora.

U ekskluzivnom intervjuu gospođa Franke govori koliko joj je važno što dolazi u ISO u vremenima neviđenih izazova te poziva na načela otpornosti, izgradnje i obnove povjerenja u oblikovanju budućnosti našeg svijeta. Također naglašava potrebu za novim usmjerenjima u skladu s ISO-ovom strategijom do 2030. godine.

Gospođa Franke govori o svom viđenju sve veće važnosti ISO-a u svijetu koji je sve više međusobno povezan, ističući međunarodne norme kao strateško i najvažnije dobro u 21. stoljeću.

“Nadam se da će se sve veći broj žena uključivati u normizaciju i preuzimati vodeće položaje u ISO-u.”

priredila: Dragica Rapo Hercigonja

prijevod: Tatjana Majić

STRATEGIJA ISO-a 2030.

Da život bude lakši, sigurniji i bolji

Poslujemo u svijetu u kojem su promjene stalne, a izazovi i poremećaji mogu biti globalnih razmjera. Da bismo opstali, moramo imati jasnu i fleksibilnu strategiju kojom se određuje naša svrha i što želimo ostvariti i koja nam omogućuje da predvidimo promjene i brzo se prilagodimo svijetu oko nas.

U tom je kontekstu trajno poboljšavanje jedan od ciljeva koji se stalno pomiču i razvijaju. U našoj gotovo 75-godišnjoj povijesti prešli smo dalek put – i pridonijeli velikom napretku – ali svijet danas nije isti kao jučer, niti će sutra biti isti kao danas. Trebamo nastaviti ako želimo da ISO i dalje bude na čelu pozitivnih promjena.

S tim na umu, u Strategiji ISO-a za 2021. - 2030. postavili smo našu viziju (zašto činimo ono što činimo), našu misiju (što činimo i kako), naše ciljeve (što trebamo postići da ostvarimo našu misiju i viziju) i naše prioritete (na što trebamo usredotočiti naše resurse da bismo u tome uspjeli). Ti prioriteti osmišljeni su tako da se redovito preispituju i po potrebi prilagođavaju kako bismo odgovorili na promjene u vanjskom okruženju.

Godinu 2030. odredili smo kao ključnu postaju na kojoj ćemo razmisliti o napretku i ocijeniti temeljni rad ISO-a kao organizacije. Vremenski okvir poklapa se s Globalnom agendom Ujedinjenih naroda za 2030., čije će ostvarenje zahtijevati međunarodnu suradnju, kako je istaknuto u 17 ciljeva održivog razvoja. ISO je izgrađen na ideji suradnje i vjeruje da normizacija ima ključnu ulogu u transformaciji svijeta u održiv svijet.

NAŠA VIZIJA ZA 2030.

Da život bude lakši, sigurniji i bolji

U ISO-u vjerujemo da su međunarodne norme, iako uglavnom nevidljive u svakodnevnom životu, ključna komponenta sigurnijeg i boljeg svijeta. One svakodnevno pridonose boljoj kvaliteti života.

NAŠA MISIJA

Putem naših članova i njihovih dionika, okupljamo ljude koji dogovaraju međunarodne norme kao odgovor na globalne izazove.

ISO norme podupiru svjetsku trgovinu, pokreću gospodarski rast koji uključuje sve interesne strane i pravičan je, potiču inovacije i promiču zdravlje i sigurnost radi održive budućnosti.

ISO osigurava neutralnu platformu koja okuplja stručnjake iz cijelog svijeta na izradi i dogovaranju normi. Izgradnjom konsenzusa na brojnim razinama uspostavlja se vjerodostojnost naše organizacije i povjerenje u međunarodne norme koje izrađujemo i koje nas čine globalnim vođom u našem području.

NAŠI CILJEVI

Ciljevi koje smo postavili koraci su prema ostvarenju naše vizije i pomoći će da naš rad čini život lakšim, sigurnijim i boljim.

Oni će pomoći da ostvarimo najveći mogući utjecaj i putem naših članova okupljamo stručnjake koji dogovaraju međunarodne norme za globalne izazove. ISO-ovi ciljevi za 2030.:

1. CILJ

ISO norme u
upotrebi svugdje

2. CILJ

Ispunjavaju se
globalne potrebe

3. CILJ

Svi glasovi dolaze
do izražaja

Izvor: <https://www.iso.org/strategy2030.html>

prijevod: Tatjana Majić

KLONIMO SE OPASNOSTI

Upravo su objavljene nove upute o djelotvornoj upotrebi znakova sigurnosti

Zamislite svijet u kojem su znakovi sigurnosti zbunjujući. Pogrešno shvaćeni znakovi sigurnosti mogu dovesti do nezgode – od klizanja po tek opranom podu do tragične nesreće na gradilištu.

Postoji mnogo međunarodno dogovorenih normi za znakove sigurnosti, ali ne odnose se na njihovo uključivanje u program smanjenja rizika u organizaciji.

Nedavno objavljenom tehničkom specifikacijom [ISO/TS 20559](#), *Graphical symbols – Safety colours and safety signs – Guidance for the development and use of a safety signing system* nastoji se pomoći organizacijama tako što se unosi red i jasnoća u taj proces.

Specifikacija sadrži preporuke i objašnjenja o primjeni znakova sigurnosti u praksi radi stvaranja sustava komunikacije kojim se smanjuje rizik.

Upute nadopunjuju glavne međunarodne norme za znakove sigurnosti:

- niz [ISO 3864](#) koji obuhvaća načela oblikovanja;
- [ISO 7010](#), *Graphical symbols – Safety colours and safety signs – Registered safety signs*;
- [ISO 16069](#), *Graphical symbols – Safety signs – Safety way guidance systems (SWGS)*;
- [ISO 23601](#), *Safety identification – Escape and evacuation plan signs*;
- [ISO 17398](#), *Safety colours and safety signs – Classification, performance and durability of safety signs*.

Nadopunjuju i normu [ISO 45001](#), *Occupational health and safety management systems – Requirements with guidance for use*.

Tehnička specifikacija [ISO/TS 20559](#) obuhvaća sve vrste znakova, od etiketa na proizvodima, oznaka za putove evakuacije i označivanja opreme, do vježbi razumijevanja, mjesta postavljanja itd.

Izradio ju je pododbor SC 2, *Safety identification, shapes, symbols and colours* tehničkog odbora [ISO/TC 145](#), *Graphical symbols*. Tajništvo pododbora [ISO/TC 145/SC 2](#) vodi DIN, član ISO-a iz Njemačke.

Sve te norme mogu se nabaviti kod [nacionalnog člana ISO-a](#) ili putem mrežne trgovine ISO Store.

Izvor: Clare Naden, 6. siječnja 2021.;
<https://www.iso.org/news/ref2609.html>
prijevod: Tatjana Majić

Slika 1. Primjeri registriranih znakova sigurnosti prema normi HRN EN ISO 7010:2020

Tehnički odbor HZN/TO 145, *Grafički simboli*, koji prati rad europskog odbora CEN/TC 368, *Product Identification* u svom području rada obuhvaća i norme za znakove sigurnosti.

Hrvatski zavod za norme prihvatio je glavne međunarodne norme iz tog niza. To su:

Oznaka hrvatske norme	Naslov	Cijena u kn
HRN EN ISO 7010:2020	Grafički simboli – Boje i znakovi sigurnosti – Registrirani znakovi sigurnosti (ISO 7010:2019, ispravljena verzija 2020-06; EN ISO 7010:2020)	735
HRN ISO 3864-1:2014	Grafički simboli – Boje i znakovi sigurnosti – 1. dio: Načela oblikovanja znakova sigurnosti i sigurnosnih oznaka (ISO 3864-1:2011)	235
HRN ISO 3864-2:2017	Grafički simboli – Boje i znakovi sigurnosti – 2. dio: Načela oblikovanja sigurnosnih oznaka na proizvodima (ISO 3864-2:2016)	235
HRN ISO 3864-3:2012	Grafički simboli – Boje i znakovi sigurnosti – 3. dio: Načela oblikovanja grafičkih simbola za uporabu na znakovima sigurnosti (ISO 3864-3:2012, ispravljena verzija 2012-06-15)	305
HRN ISO 3864-4:2015	Grafički simboli – Boje i znakovi sigurnosti – 4. dio: Kolorimetrijska i fotometrijska svojstva materijala za znakove sigurnosti (ISO 3864-4:2011)	260
HRN ISO 16069:2018	Grafički simboli – Znakovi sigurnosti – Sustavi označavanja putova za evakuaciju (SWGS) (ISO 16069:2017)	335
HRN ISO 23601:2018	Sigurnosno označavanje – Oznake planova spašavanja i evakuacije (ISO 23601:2009)	215
HRN ISO 17398:2008	Boje i znakovi sigurnosti – Razredba, izvedba i trajnost znakova sigurnosti (ISO 17398:2004)	260

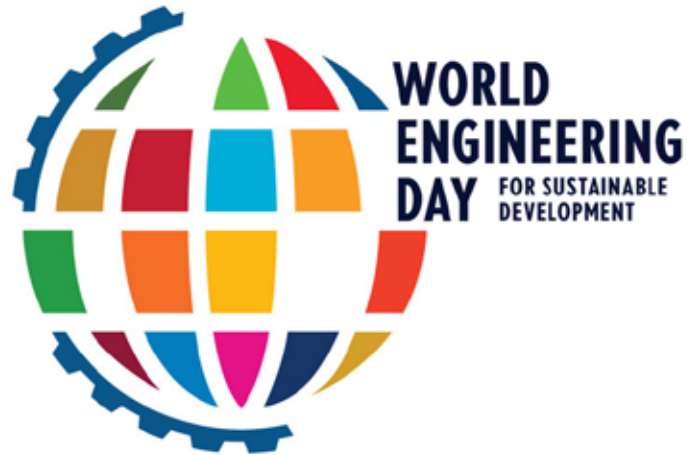
Članovi HZN-a na navedenu cijenu prilikom kupnje ostvaruju popust od 20 %.

Za kupnju navedenih norma ili bilo kojega drugog normativnog dokumenta pošaljite nam popunjeni [Obrazac za ponude](#) na e-adresu prodaja@hzn.hr

priređila: Marina Babić

Svjetski dan inženjerstva

Svjetski dan inženjerstva obilježava se 4. ožujka

Dana 4. ožujka 2021. godine obilježen je drugi [Svjetski dan inženjerstva za održivi razvoj](#) (WED). Ovaj međunarodni dan uveo je UNESCO 2020. godine kako bi se odalo priznanje postignućima suvremenog inženjerstva i istaknula važnost tehnologije za održivi razvoj.

„Tehnologija donosi revolucionarne promjene“, kaže Vimal Mahendru, voditelj IEC-ove radne skupine čiji je rad povezan s ciljevima održivog razvoja Ujedinjenih naroda, skupom ambicioznih ciljeva usmjerenih na rješavanje problema siromaštva, gladi, klimatskih promjena i ostalih globalnih problema.

„Ona (tehnologija) izvlači ljude iz siromaštva u cijelom svijetu. Proteklih 130 godina, otkad je Thomas Edison doveo električnu struju u jedan mali dio New Yorka, tehnologija je kamen temeljac gospodarskog razvoja i kroz inovacije unapređuje naš život.“

IEC-ove međunarodne norme i IEC-ovi sustavi ocjene sukladnosti (CA) pridonose svim ciljevima održivog razvoja UN-a. 17 ciljeva održivog razvoja UN-a čini temelj koji omogućuje svim zemljama da uspostave održivu i otpornu infrastrukturu radi poticanja gospodarskog razvoja i inovacija te primjene svjetske najbolje prakse u upravljanju kvalitetom i rizicima.

Energija, osobito električna, provlači se kroz sve ciljeve održivog razvoja i sastavni je dio razvoja svake države i gospodarstva. Rad IEC-a osigurava stručnu osnovu za čitav lanac energije i cjelokupnu opremu koja radi na električnu struju.

Povećava sigurnost uređaja, radnika i stanovništva, energetska učinkovitost te otpornost i dugoročnu održivost infrastrukture.

U okviru četiri IEC-ova programa ocjene sukladnosti ispituje se i potvrđuje da proizvodi i usluge ispunjavaju IEC-ove norme. Programi obuhvaćaju električnu opremu i komponente (IECEE), opremu za upotrebu u eksplozivnim atmosferama (IECEX), ocjenu kvalitete elektroničkih komponenata (IECQ) i opremu za obnovljive izvore energije (IECRE).

IEC-ove međunarodne norme utjelovljuju svjetski konsenzus o metodologijama, procesima i specifikacijama i često su dio propisa. Poboljšavaju pristup tehnologiji i inovacijama, promiču razvoj, prijenos i širenje tehnologija neškodljivih za okoliš te olakšavaju sudjelovanje u svjetskoj trgovini.

„IEC-ova stručna znanja imaju ključnu ulogu u zaštiti okoliša i izgradnji bolje budućnosti za čitavo čovječanstvo,“ rekao je predsjednik IEC-a Shu Yinbiao na prošlogodišnjoj, 84. općoj skupštini.

„Podupiremo prijelaz na održiviji energetska sustav s manje emisija ugljičnog dioksida. Istodobno, naš revolucionarni rad na niskonaponskoj istosmjernoj struji (LVDC) usmjeren je na to da se jeftina i čista električna energija dovede do gotovo jedne milijarde ljudi koji je sada nemaju.“

Taj zadatak odražava se u misiji IEC-a: osigurati sigurnost, učinkovitost, pouzdanost i interoperabilnost električne, elektroničke i informacijske tehnologije kako bi se poboljšala međunarodna trgovina, olakšao širi pristup električnoj energiji i omogućio održiv svijet.

priredio: Ivo Andreis

Energija za svijet koji stari

Stanovništvo svijeta sve je starije pa raste potreba za energijom.

Što smo stariji, trošimo više energije, osobito električne. Istraživanja u SAD-u pokazala su da u državama s toplom klimom starije stanovništvo upotrebljava klimatizacijski uređaj više nego ostale dobne skupine. Potrošnja energije raste s blagostanjem, a u zapadnjačkim društvima umirovljenici su često najmućniji. Kada prijeđu tridesetu, ljudi su skloni s godinama trošiti sve više energije. Kako im prihodi rastu, kupuju sve više elektronike široke potrošnje i sele u veće kuće.

Stariji ljudi – iznad 70 godina – također sve više ovise o medicinskim uslugama i uređajima, kod kuće ili u bolnici. U mnogim dijelovima svijeta, uključujući Australiju, Kanadu, Kinu, Europu, Japan, Novi Zeland i SAD, primjenjuju se najnovije tehnologije za praćenje zdravlja starijih ljudi koji žive kod kuće ili za pomoć starijim ljudima u svakodnevnom životu. Uređaji za SOS alarm i brojni drugi sustavi pomoći za aktivni život kao što su sustavi koji se aktiviraju glasom troše električnu energiju, ali se smatraju nužnima da bi stariji ljudi mogli što duže živjeti u svom domu. Pametni domovi opremljeni su tehnološki naprednim sustavima koji omogućuju automatizaciju kućnih poslova, lakšu komunikaciju i veću sigurnost. Unatoč raširenom shvaćanju da je pametna tehnologija za mlade ljude, pametni domovi prikladni su upravo za ljude s posebnim potrebama, osobito starije. To je napredak, ali ima i lošu stranu: veću potrošnju energije.

Slika 1. Stariji građani troše više energije (foto: Shai-WMIL za WMIL)

Ugasi svjetlo

Bolja energetska učinkovitost jedan je od načina da se smanji ugljikov otisak našeg planeta sa sve starijim stanovništvom. Tu mogu pomoći međunarodne norme IEC-a. Energetska učinkovitost u težištu je njegova normizacijskog rada. IEC je uspostavio posebnu savjetodavnu skupinu koja se bavi tim pitanjima, **ACEE** (Savjetodavni odbor za energetska učinkovitost). Skupina koordinira IEC-ove aktivnosti povezane s energetska učinkovitošću i potiče sustavnu perspektivu u izradi odnosnih normi. Objavila je dvije publikacije s uputama koje pomažu IEC-ovim tehničkim odborima u bavljenju pitanjima energetske učinkovitosti.

- **IEC Guide 118: Inclusion of energy efficiency aspects in electrotechnical publications.** Publikacija daje upute kako postupati s aspektima energetske učinkovitosti u izradi IEC-ovih dokumenata. Energetska učinkovitost znači trošenje manje energije za isti učinak, trošenje iste količine energije za veći učinak ili poboljšanje pretvorbe energije u električnu struju.
- **IEC Guide 119: Preparation of energy efficiency publications and the use of basic energy efficiency publications and group energy efficiency publications.** U tim uputama utvrđuju se postupci za izradu publikacija o energetska učinkovitosti i opisuje odnos među tehničkim odborima čiji se zadaci odnose na energetska učinkovitost skupina proizvoda. Prikazuje se kako usvojiti sustavni pristup i utvrđuju vrste publikacija (osnovne, za skupine proizvoda i za određeni proizvod) na temelju dodijeljenog zadatka povezanog s energetska učinkovitošću (za horizontalne publikacije, za osnovne publikacije ili za publikacije za određenu skupinu proizvoda).

Jedan od četiriju IEC-ovih sustava za ocjenu sukladnosti, **IECEE** (IEC-ov sustav shema ocjene sukladnosti elektrotehničke opreme i sastavnica), uspostavio je program učinkovitosti električne energije (**IECEE Electrical Energy Efficiency (E3) programme**), svjetski usklađen pristup ispitivanju i ovjeri energetske učinkovitosti električne i elektroničke opreme utemeljen na IEC normama.

Obnovljiva je energija čišća

Čista električna energija generira se iz različitih oblika solarne energije, energije vjetra, hidroenergije, energije mora i geotermalne energije – od kojih nijedna ne onečišćuje okoliš, za razliku od fosilnih goriva kao izvora električne energije. Države širom svijeta postupno prelaze na obnovljive izvore energije, u nekim slučajevima zato da pomognu ljudima koji nemaju pristup elektroenergetskoj mreži da tim putem dođu do električne struje.

IEC izrađuje norme koje pomažu u učinkovitoj i sigurnoj izgradnji i upotrebi sustava obnovljive energije. Najmanje se pet IEC-ovih tehničkih odbora bavi tim aspektima uključujući IEC/TC 82, koji izrađuje norme za solarne fotonaponske sustave (PV) i IEC/TC 88, koji objavljuje publikacije o sustavima energije vjetra. TC 82 objavio je, naprimjer, niz normi IEC 60904 o PV uređajima i svim njihovim dijelovima. Jedan od četiriju IEC-ovih sustava za ocjenu sukladnosti, IECRE (*IEC System for Certification to Standards relating to Equipment for use in Renewable Energy Applications*) specijaliziran je za pitanja certifikacije prema normama za sustave obnovljive energije. Taj se sustav primjenjuje na postrojenja za solarnu energiju, energiju vjetra i energiju mora. Naprimjer, IECRE nudi certifikaciju čitavog životnog ciklusa PV elektrane, od idejnog projekta do godišnjih inspekcija i konačnog prijenosa vlasništva. Služi se međunarodnim normama koje obuhvaćaju mnoge ključne aspekte dizajna, kvalitete, sigurnosti i izvedbe.

Opcija istosmjerne struje

S obzirom da se iz obnovljivih izvora energije dobiva istosmjerna struja (DC), brojnim pokusnim primjenama nastoji se ispitati mogućnost dopreme istosmjerne struje izravno potrošaču, bez pretvorbe u izmjeničnu struju (AC). Uređaji široke potrošnje koji rade na DC uključuju opremu na baterije, elektroniku, računala, LED rasvjetu, električna vozila i drugo. U konvencionalnim elektroenergetskim mrežama, energija se prenosi na velike udaljenosti putem AC-a. DC postaje izvediva alternativa jer sve veći broj distribuiranih energetske sustava (kao što su solarni paneli ili krovovi i male vjetro turbine) nadopunjuje prijenos u jednom smjeru od elektrane do krajnjeg potrošača. Primjena DC-a bez pretvorbe u AC energetski je učinkovitija od DC-a. Nema gotovo nikakvog gubitka energije, do kojeg dolazi pri pretvorbi iz jedne vrste struje u drugu.

Japan je jedna od zemalja u kojima je došlo do naglog porasta pokusa s DC-om. U više od deset projekata širom zemlje primjenjuje se DC. Među njima je pametna kuća *Fukuoka Smart House*, predstavljena 2012. godine, s hibridnom AC/DC mrežom koja upotrebljava energiju iz više različitih DC izvora.

Mogli bismo zamisliti budućnost u kojoj će se sve pametne kuće napajati DC-om, štedeći time znatnu količinu energije. IEC velikim brojem normi priprema teren za mogući prijelaz na DC. Naprimjer, odbor IEC/TC 8 izrađuje norme za niskonaponske sustave istosmjerne struje (LVDC) koji bi se mogli primjenjivati za pametne domove.

Naš svijet mijenja se vrtoglavom brzinom. Držati korak s tim promjenama i rješavati problem starenja stanovništva, ne samo u smislu kvalitete života i samostalnosti nego i potreba za energijom – to je zadatak na kojem radi IEC.

Slika preuzeta s: <https://www.iecre.org/about/what-it-is.htm>

Izvor: <https://etech.iec.ch/issue/2020-06/energy-for-our-ageing-world/>

prijevod: Tatjana Majić

IEC U BROJEVIMA**Organizacija**

Punopravni članovi nacionalnih odbora	62 nacionalna odbora
Pridruženi članovi	27 nacionalna odbora
Ukupno	89 nacionalnih odbora
Program pridruženih članica (stanje 2020-12-31)	84 sudionika
Tehnički odbori/Pododbori	210 (109+101)
Radne skupine	713
Projektni timovi	199
Timovi za održavanje	649

Publikacije**Ukupan broj publikacija (stanje 2020-12-31) 10992 (uključujući 14 Uputa)**

Međunarodne norme	7 114
Tehničke specifikacije	388
Tehnički izvještaji	651
IEC-PAS	34
IEC publikacije razvijene izvan IEC CO	2781

Publikacije izdane u 2020.**775**

Međunarodne norme	485
Tehničke specifikacije	44
Tehnički izvještaji	61
IEC-PAS	7
IEC publikacije razvijene izvan IEC CO	173

FDIS (Final Draft International Standard) izdani u 2020.**386**

U CENELEC-u paralelno glasanje	302
--------------------------------	-----

CDV (Committee Draft for Vote) izdani u 2020.**359**

U CENELEC-u paralelna rasprava	269
--------------------------------	-----

Ukupan broj aktivnih projekata s 2020-12-31**1692****Prosječno vrijeme izrade IEC publikacija u 2020.****32,3 mjeseca****Ocjena sukladnosti IECCE (stanje 2020-12-31)**

Države članice	54
Nacionalna certifikacijska tijela	90
Ispitni laboratoriji	556
Broj certifikata izdanih u 2020.	121331

IECQ (stanje 2020-12-31)

Države članice	12
Certifikacijska tijela	28
Regionalne ispostave certifikacijskih tijela	67
Ukupno certifikata	9623

IECEX (stanje 2020-12-31)

Države članice	35
Certifikacijska tijela (ExCB)	90
Ex ispitni laboratoriji (ExTL)	68
Priznate edukacijske ustanove	34
Ukupno certifikata i izvještaja	108838

IECRE (stanje 2020-12-31)

Države članice	14
Certifikacijska tijela	13
Ispitni laboratoriji	32
Inspeksijska tijela	4
Broj certifikata izdanih u 2020.	119

stanje 2020-12-31

Dostupan je CEN/CENELEC-ov Program rada za 2021.

Objavljen je i dostupan *CEN/CENELEC-ov Program rada za 2021. godinu.*

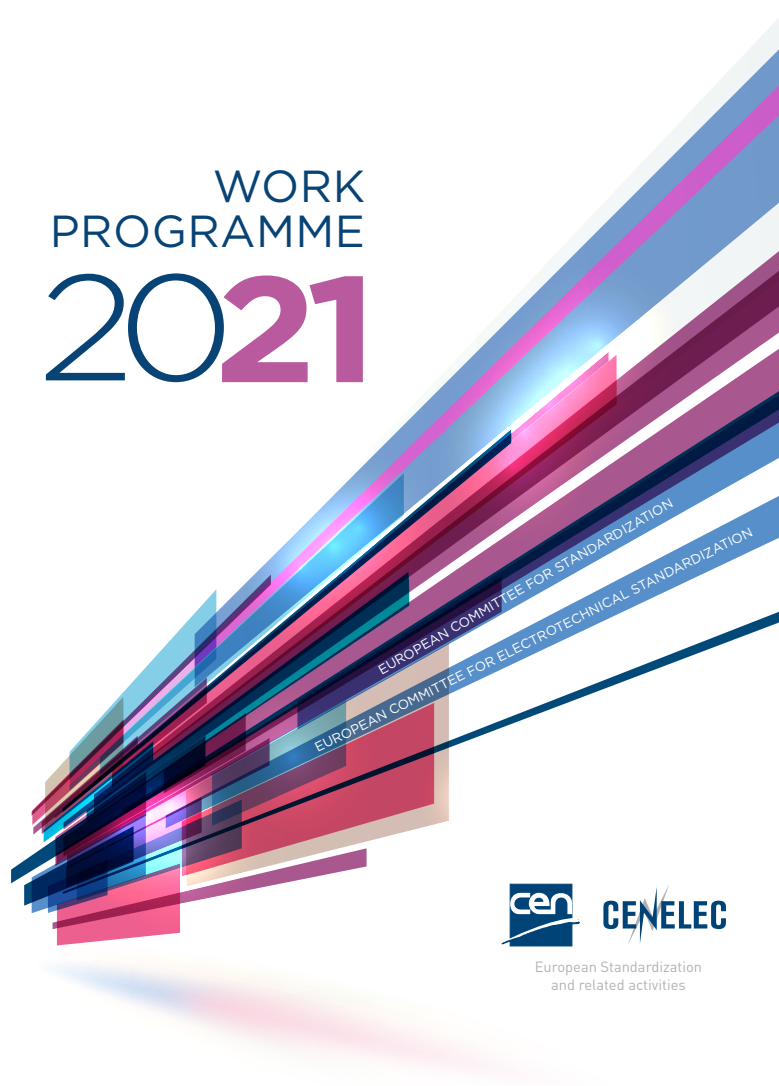
Problemi s kojima se svijet trenutno suočava zahtijevaju temeljito promišljanje i promjenu uvriježenih procesa i načina rada. Od strateške je važnosti biti u stanju zamisliti i odrediti budućnost kako bismo predvidjeli promjene i dobro na njih reagirali. Iz tog će razloga godina 2021. biti ključna za CEN i CENELEC. Europske norme mogu poduprijeti neke od najvećih prioriteta institucija EU-a u idućim godinama, kao što su plan oporavka, europski zeleni plan i plan digitalne transformacije.

Program rada za 2021. godinu daje pregled glavnih događaja u normizaciji i strateških prioritetnih područja koje su CEN i CENELEC spremni uvesti u 2021. godini u 14 poslovnih sektora. Čitatelj će za svaki sektor naći popis tehničkih tijela koja provode projekte i saznati broj normi koje su CEN i CENELEC objavili u tom sektoru, detaljni pregled područja u kojima se očekuje normizacijski rad i normizacijske zahtjeve dobivene od Europske komisije i EFTA-e.

Program rada odraz je i usredotočenosti na tri horizontalna poslovna područja, koja su odabrana na temelju važnosti za pristupanje današnjim izazovima: pristupačnost, održivost i pametne tehnologije. Zadnji dio publikacije daje pregled najvažnijih strateških elemenata razvoja CEN-a i CENELEC-a tijekom 2021. godine i nakon toga.

Godina 2021. bit će strateška godina u razvoju europskog normizacijskog sustava. Zahvaljujemo svim dionicima u Europi i širom svijeta na viziji, predanosti, entuzijazmu i odlučnosti u izradi europskih normi.

Cijeli Program rada u PDF-u možete preuzeti na [CEN/CENELEC-ovoj mrežnoj stranici](#).

Priredila: Sandra Knežević
Prijevod: Tatjana Majić

NORMIZACIJSKI SUSTAV SPREMAN ZA BUDUĆNOST: CEN i CENELEC otkrivaju svoju strategiju do 2030. godine

Priopćenje za tisak, Bruxelles, 1. veljače 2021.

CEN i CENELEC s ponosom najavljuju novu strategiju do 2030. godine. Taj okvirni dokument okrenut budućnosti pomoći će u oblikovanju rada dviju europskih normizacijskih organizacija i njihova 44 člana u 34 europske zemlje u desetljeću koje je pred nama.

Naš svijet pod utjecajem promjena okoliša, geopolitičkih promjena i tehnoloških inovacija mijenja se brže nego ikad. Takve tektonske promjene donose raznorazne izazove, koji prelaze granice regija i gospodarskih grana te stvaraju nepredvidivo, povremeno čak i turbulentno tržišno okruženje. No, brze promjene otvaraju i prilike za rast i inovacije. Na temelju nove strategije do 2030. godine, koja je razvijena uz široko savjetovanje na nacionalnoj i europskoj razini, CEN i CENELEC žele iskoristiti te prilike osiguravanjem inovativnih i fleksibilnih normizacijskih rješenja koja će pridonijeti društveno-gospodarskoj otpornosti Europe općenito.

Novom strategijom zajednica CEN-a i CENELEC-a nastoji **“izgraditi sigurniju, održiviju i konkurentniju Europu kroz europsku i međunarodnu normizaciju”**. S tim ciljem organizacije usvajaju sljedeću misiju: „putem mreža svojih dionika izrađujemo norme na temelju konsenzusa kako bismo stvorili povjerenje, ispunili zahtjeve tržišta te omogućili pristup tržištima i inovacije za bolju, sigurniju i održiviju Europu“.

Strategijom do 2030. godine uspostavlja se niz od pet ciljeva kojima će se rukovoditi rad CEN-a i CENELEC-a u sljedećem desetljeću:

1. EU i EFTA priznaju i iskorištavaju stratešku vrijednost europskog normizacijskog sustava.
2. Naši korisnici i dionici ostvaruju korist koja proizlazi iz najmodernijih digitalnih rješenja.
3. Povećava se primjena i poznavanje CEN-ovih i CENELEC-ovih dokumenata.
4. Sustav CEN-a i CENELEC-a prvi je izbor za normizaciju u Europi.
5. Jača naša vodeća uloga i ambicije na međunarodnoj razini.

Kao strateški okvir za CEN, CENELEC i njihove članove, Strategija do 2030. godine osigurat će polazište za komplementarnost, povezanost i dosljednost strateškog planiranja i dugoročnih ciljeva svih sudionika CEN/CENELEC-ove zajednice.

Predsjednik CEN-a Vincent Laflèche primijetio je: „Naša desetogodišnja strategija do 2030. oblikovana je na ideji dvostruke digitalne i zelene transformacije. To će nam omogućiti da europska normizacija bude spremna za 21. stoljeće i sposobna poduprijeti strategiju rasta za Europu koja se temelji na radikalnim promjenama“.

Predsjednik CENELEC-a Dany Sturtewagen dodaje: „Ova je strategija zajednički rad. Ambiciozne ciljeve utvrđene u Strategiji do 2030. godine možemo ostvariti jedino ako uključimo naše raznoliko članstvo i dionike. Zato pozivamo sve naše članove i dionike da nam se pridruže u tom uzbudljivom putovanju prema 2030. godini.“

CEN i CENELEC početak će s provedbom zajedničke strategije tijekom 2021. godine. Potpuni tekst dokumenta može se preuzeti [ovdje](#).

Prijevod: Tatjana Majić

IZVJEŠTAJ CEN/CENELEC-a:

Lekcije naučene u pandemiji bolesti COVID-19

CEN i CENELEC objavili su izvještaj o lekcijama naučenim u pandemiji bolesti COVID-19

Pandemija bolesti COVID-19 donijela je CEN-u i CENELEC-u razne, dosad neviđene izazove i prilike. „Naučene lekcije“ prikazane u izvještaju temelje se na zajedničkim iskustvima članova CEN-a i CENELEC-a tijekom pandemije u 2020. godini. Cilj je izvještaja objaviti te lekcije kako bi se poboljšala opća organizacijska otpornost dionika CEN-a i CENELEC-a. No, s obzirom na jedinstvenu ulogu koju europske norme imaju u europskom gospodarstvu i na jedinstvenom tržištu, te lekcije mogu biti zanimljive i širem krugu čitatelja.

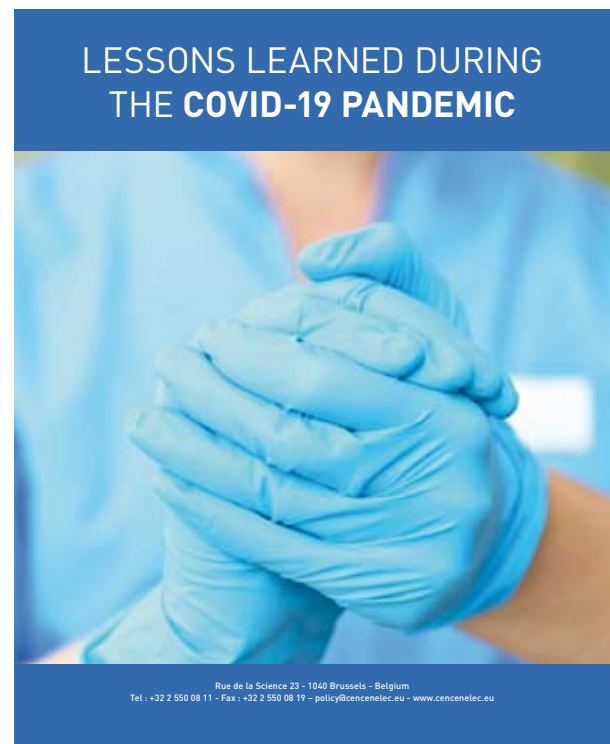
Putem normi koje izrađuju i mreža koje omogućuju, CEN i CENELEC djeluju kao posrednici između svijeta industrije, tehnoloških inovacija, međunarodne trgovine i javne uprave u Europi. Ta jedinstvena pozicija omogućila je članovima CEN-a i CENELEC-a da odigraju bitnu ulogu u borbi protiv pandemije bolesti COVID-19, u prvom redu olakšavanjem zamjenskih načina proizvodnje osobne zaštitne opreme i važnih medicinskih proizvoda (npr. respiratora) te davanjem jasnih informacija dionicima. Proizvođači su pomoću bitnih europskih normi privremeno izmijenili proizvodne linije kako bi povećali opskrbu toliko potrebne medicinske opreme za zdravstvene radnike i pacijente. U dogovoru s članovima CEN-a i CENELEC-a, Europskom komisijom, Međunarodnom organizacijom za normizaciju (ISO) i Međunarodnim elektrotehničkim povjerenstvom (IEC), te su norme iznimno stavljene na raspolaganje besplatno, kao odlučan i usklađen doprinos borbi protiv pandemije bolesti COVID-19.

Izvještaj nudi brojne primjere prilika nastalih iz krize, a jedna se jasno izdvaja: europske norme, iako su često nevidljive, lako su dostupan i dragocjen resurs za brza i pouzdana rješenja, osobito u kriznim vremenima. Norme grade povjerenje, sada još više nego ikad prije.

Izvještaj se sastoji od četiri ključne lekcije, koje ukazuju na aktivnosti na koje se u budućnosti trebamo usredotočiti:

1. Ubrzati digitalnu transformaciju
2. Istražiti otporne poslovne modele
3. Povećati uključenost dionika, tvorca politike i vlasti
4. Povećati međunarodnu suradnju i usklađivanje

Izvještaj se može preuzeti na https://www.cencenelec.eu/News/Publications/Publications/LessonsLearned_COVID19_Pandemic.pdf

Priredila: Ana Marija Boljanović
Prijevod: Tatjana Majić

Najzanimljivije s konferencije o normizaciji kibernetičke sigurnosti

Tri europske normizacijske organizacije – CEN, CENELEC i ETSI – organizirale su u suradnji s Agencijom za kibernetičku sigurnost Europske unije (ENISA) virtualnu godišnju konferenciju o normizaciji. Održana je od 2. do 4. veljače 2021. godine, a privukla je više od 2000 sudionika iz Europske unije i cijelog svijeta.

Tema je bila normizacija povezana s Direktivom 2014/53/EU o radijskoj opremi (RED) i certifikacijom prema odredbama Zakona o kibernetičkoj sigurnosti EU-a (*Cybersecurity Act* (CSA)).

CILJEVI KONFERENCIJE

Na konferenciji je predstavljena trenutačna situacija u tom području normizacije. Konferencijom se nastojao potaknuti dijalog između tvoraca politike, industrije, znanstvenih, normizacijskih i certifikacijskih organizacija, uključujući sve koji su uključeni u razvoj certifikacijskog okvira za informacijsko-komunikacijske tehnologije u Europi. S druge strane, krajnji je cilj omogućiti djelotvornu provedbu Zakona o kibernetičkoj sigurnosti.

Ciljevi prezentacija i ključne teme okruglih stolova na konferenciji bili su sljedeći:

- **Zahtjevi s obzirom na kibernetičku sigurnost i normizacijske aktivnosti u području primjene Direktive o radijskoj opremi**

Tema prezentacije bili su zahtjevi u Direktivi koji se odnose na kibernetičku sigurnost. Europska komisija priprema delegirane akte i zahtjev za normizaciju CEN-CENELEC-u i ETSI-ju. Na raspravi je istaknuta veza među zahtjevima europskih propisa i istraženo kako normizacija može pratiti ciljeve politike EU-a u globalnom kontekstu. Sudionici su pozvani da raspravljaju o vezi između zahtjeva Direktive RED i zahtjeva povezanih sa Zakonom o kibernetičkoj sigurnosti.

- **Normizacija kao potpora Zakonu o kibernetičkoj sigurnosti**

Na tom dijelu konferencije predstavljena je trenutna situacija u normizaciji kibernetičke sigurnosti. Raspravom se nastojala privući pozornost na praznine koje treba premostiti. Svaki sudionik u raspravi predstavio je novosti iz svoje organizacije.

- **Razvoj normizacije u području potrošačkog interneta stvari**

Razgovaralo se o stanju normizacije u tom području u odnosu na opću normu o sigurnosti koja je na snazi od prošle godine.

Otvoreno je pitanje sektorskih normi i bi li se trebalo baviti normama, naprimjer za pametni dom, automobilsku industriju i kućanske uređaje. Raspravi su pridonijela i druga zanimljiva pitanja o daljnjim koracima u certifikaciji, o tome kako će ona utjecati na ponašanje krajnjih korisnika i kako promicati certificirane proizvode.

- **Normizacija 5G mreža: predviđeni koraci**

Vodila se rasprava o dosadašnjem napretku u normizaciji tehnologije 5G mreža. S obzirom da počinju pripreme za sustav certifikacije kibernetičke sigurnosti za 5G mreže, trebalo je razgovarati o nekim važnim aspektima. Važno je naglasiti potencijal certifikacije s obzirom na velik broj inicijativa koje su već pokrenute u tom području i utvrditi izglede za budućnost.

Konferencija je zatvorena raspravom o budućnosti certifikacije kibernetičke sigurnosti općenito. Europska je komisija 3. veljače 2021. godine zatražila od ENISA-e da izradi prijedlog programa certifikacije kibernetičke sigurnosti za 5G mreže.

Kako treba pripremati normizacijske aktivnosti? Kako se te aktivnosti trebaju uklapati u ciljeve programa rada Europske unije i kako im mogu pomoći? Na ta pitanja treba dati sveobuhvatan odgovor.

Velik broj sudionika dokazuje da takva pitanja izazivaju veliko zanimanje, pa je nužno otvoriti što širu raspravu da bi se adekvatno odgovorilo na te izazove. Stoga sudionici konferencije i opća javnost najvjerojatnije mogu očekivati drugo izdanje konferencije početkom 2022. godine.

Prezentacije održane na konferenciji dostupne su na mrežnoj stranici [Konferencije o normizaciji kibernetičke sigurnosti](#).

Izvor: <https://www.etsi.org/newsroom/news/1882-2021-02-highlights-of-the-cybersecurity-standardization-conference>

Priredio: Branko Burazer

Prijevod: Tatjana Majić

Što je novo u svijetu glasovanja u projektu 3GPP?

Zelena aplikacija za zeleniji 3GPP

Danas je važno brinuti ne samo o okolišu nego i o svome zdravlju. Za ETSI-jev rad postali su nužni elektronički sastanci (e-sastanci).

ETSI je nedavno preoblikovao aplikaciju za glasovanje u projektu 3GPP (*3rd Generation Partnership Project*) kako bi bila potpuno kompatibilna s e-sastancima. Uložili smo mnogo truda u poboljšanje njezinih funkcionalnih aspekata, uklonivši nedostatke i uključivši elektroničke opunomoćenike (e-opunomoćenike, *e-proxies*) za 3GPP. Zahvaljujući izmjenama na aplikaciji, od provjera sigurnosti do ključnih poboljšanja, ona sada u potpunosti podržava glasovanje (izbore i glasovanje o stručnim pitanjima (*technical votes*)) na svim vrstama sastanaka 3GPP-a: sastancima uživo i elektroničkim sastancima, pa čak i dopisnim.

Sada je dopušteno kreiranje e-opunomoćenika za glasovanje povezano sa sastancima 3GPP-a, pa članovi mogu početi s elektroničkim prijenosom glasačkih prava.

Nadalje, aplikacija uključuje potpuno novu funkciju popisa glasača, koja omogućuje svim korisnicima da vide prava glasa svih članova 3GPP-a. Pored drugih poboljšanja, aplikacija uključuje mehanizam obavijesti e-poštom kojom se delegati upozoravaju na aktivnost povezanu s glasovanjem.

Aplikacija je dostupna svim registriranim korisnicima putem portala 3GPP. U skladu s najboljom praksom sigurnosti nijedna od funkcija aplikacije za glasovanje u 3GPP-u nije dostupna anonimnim korisnicima. Zahvaljujući zajedničkim naporima unutar ETSI-ja, možemo potvrditi da aplikacija ispunjava trenutačne potrebe 3GPP-a. Aplikacija za glasovanje u 3GPP-u još će se poboljšavati na temelju iskustava i sučelja s korisnicima, pa računamo na povratne informacije i suradnju 3GPP zajednice.

Poboljšanu verziju aplikacije za glasovanje u 3GPP-u s veseljem smo objavili u studenom 2020. godine. Vjerujemo da će ona uskoro omogućiti glatko i uspješno odvijanje glasovanja u 3GPP-u!

Priredio: Branko Burazer
Prijevod: Tatjana Majić

A GLOBAL INITIATIVE

